

Vyučovací předmět:

Společenské vědy

Charakteristika vyučovacího předmětu:

1. Obsahové, časové a organizační vymezení

Vyučovací obsah předmětu *Společenské vědy* vychází závazně z RVP G – vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, vzdělávacího oboru *Občanský a společenskovědní základ* a integruje řadu *tematických okruhů (TO)* z následujících *průřezových témat (PT)* – viz poznámky v osnovách: *Osobnostní a sociální výchova (OSV)*, *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS)*, *Multikulturní výchova (MKV)* a *Mediální výchova (MV)*. V některých tématech je vzdělávací obsah úzce propojen s poznatky jiných vyučovacích předmětů.

Vyučovací předmět *Společenské vědy* je úzce provázán s praxí. Jeho prostřednictvím si žáci utváří realistický pohled na život a orientují se ve společenských jevech a procesech, které tvoří rámec každodenního života. Žáci se učí kriticky reflektovat společenskou skutečnost a své poznatky zpětně aplikovat na aktuální situace, v nichž se sami vyskytují. Cílem předmětu také je, aby žáci získali představu o náplni jednotlivých společenskovědních disciplín a tím si rozšířili možnost výběru svého budoucího studia a volby vlastní profesní orientace.

Předmět *Společenské vědy* se vyučuje ve 2. – 4. ročníku, časová dotace činí 2 vyučovací hodiny týdně v každém z uvedených ročníků.

Vzdělávací obsah jednotlivých ročníků je tematicky rozdělen a obsahově koresponduje s poznatky konkrétní společenskovědní disciplíny:

- 2. ročník: Psychologie (člověk jako jedinec)
Sociologie (člověk ve společnosti)
- 3. ročník: Právo (občan a právo)
Politologie (občan ve státě)
- 4. ročník: Mezinárodní vztahy (mezinárodní vztahy, globální svět)
Filozofie, Religionistika (úvod do filozofie a religionistiky)

Výuka probíhá v učebnách, žáci se do skupin nedělí. Značný prostor je věnován praktickým příkladům, vlastní prezentaci žáků, diskusi, zpracovávání aktuálních informací z médií (tisk, internet, TV), práci se statistikami či autentickými texty a dokumenty, referátům, skupinové práci a projektům.

2. *Výchovné a vzdělávací strategie k osvojení a rozvíjení klíčových kompetencí*

a) Kompetence k učení

- učitel zadává žákům úkoly (referáty, seminární práce apod.), při jejichž zpracování musí žáci vyhledávat, třídit, seřazovat a vybírat z množství informací
- učitel zadává takové znění úkolů, aby žáci měli možnost dokládat zdroje informací, ze kterých čerpají; tímto žáci získávají při výběru zdrojů rozhled a orientaci a rozhodují o objektivitě, kvalitě předkládaných informací
- učitel žáky motivuje k plánování činnosti zadáváním dlouhodobějších úkolů s pevně stanoveným termínem odevzdání hotové práce

b) Kompetence k řešení problémů

- učitel využívá simulace situací, ve kterých žáci rozhodují samostatně
- učitel navozuje problémové úkoly, ve kterých žáci hledají optimální řešení
- učitel zadává referáty, seminární práce a projekty, při kterých žáci pátrají po informacích z rozličných zdrojů

c) Kompetence komunikativní

- učitel vytváří příležitosti a časový prostor k tomu, aby žáci prezentovali vlastní názory, obhajovali vlastní seminární práce
- učitel využívá metody diskuse, ve které žáci jasně vyjádří svůj názor a používají jednoznačné a srozumitelné argumentace

d) Kompetence sociální a personální, kompetence občanská

- učitel realizuje výuku ve skupinách, při které musí žáci navzájem spolupracovat, naslouchat si, tolerovat názory ostatních
- učitel vede žáky k odpovědnosti za plnění svých povinností tím, že k vyhotovení úkolů poskytne žákům dostatečné informace, v případě potřeby konzultace, ale zároveň ponechává co největší prostor pro samostatné zpracování
- učitel zadává samostatné práce, referáty a projekty ve dvojicích či skupinách, žáci si musí jednotlivé pracovní kroky mezi sebou rozdělit a zorganizovat

Očekávaný výstup RVP ^{*)}	Výstup ŠVP	Učivo ŠVP	Průřezová témata, přesahy, vazby
1.1	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Objasní pojem psychická struktura osobnosti ✓ Uvede základní psychické jevy a přiřadí je k příslušným kategoriím (psychické vlastnosti, stavy, procesy) ✓ Určí, které vnější a vnitřní vlivy působí na lidskou psychiku a jakým způsobem; svá tvrzení doloží na příkladech 	<p>1. PSYCHOLOGIE – ČLOVĚK JAKO JEDINEC</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Lidská psychika ◆ Psychická struktura osobnosti ◆ Psychické jevy ◆ Vlivy na lidskou psychiku ◆ Obecná psychologie ◆ Psychologie osobnosti, typologie osobnosti 	
1.2	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozčlení vývoj jedince do jednotlivých etap, charakterizuje momenty, které jsou klíčové pro změny lidské psychiky (v návaznosti na změny fyziologické či na nabývání vlastních životních zkušeností) ✓ Vysvětlí vztah mezi věkem jedince a vývojem poznávacích procesů ✓ Vysvětlí vztah mezi věkem jedince a vývojem myšlení 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Etapizace vývoje lidského jedince ◆ Vývoj poznávacích procesů ◆ Vývoj myšlení ◆ Fyziologická podstata lidské psychiky ◆ Vývojová psychologie 	<i>Biologie – fyziologická podstata lidské psychiky</i>
1.3	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Vymezi podstatu psychických procesů, stavů a vlastností ✓ Uvede základní zákonitosti a specifika vnímání, pozornosti ✓ Určí, které faktory ovlivňují lidské poznávání a jakým způsobem mohou znesnadnit lidské vztahy (haló efekt, chyba 1. dojmu atd.) ✓ Objasní podstatu a rozdíl mezi temperamentem a charakterem a v čem se tyto projevují ✓ Uvede typy temperamentu a složky charakteru (tzv. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Psychické procesy osobnosti – vnímání ◆ Psychické stavy osobnosti – stavy pozornosti, citové vztahy ◆ Psychické vlastnosti osobnosti – temperament, charakter ◆ Chyby v sociálním poznávání ◆ Sociální psychologie ◆ Psychologie reklamy 	<p>PT: MV – TO média a mediální produkce, TO účinky mediální produkce a vliv médií: - rozbor reklamních strategií na praktických příkladech reklam (obhajoba vlastní práce)</p> <p>PT: OSV – TO sociální</p>

^{*)} Význam číslování viz příloha k osnovám předmětu

	charakterové vlastnosti)		komunikace: - praktické příklady chyb v sociálním poznávání (obhajoba vlastní práce)
1.4 INT(VZ) 3.1	žák: ✓ Uvede základní zákonitosti a specifika psychických procesů: učení, myšlení, paměť ✓ Porovná jednotlivé styly učení, uvede vzájemné souvislosti s pamětí a myšlením ✓ Uvede vztah mezi vlohami, schopnostmi, inteligencí ✓ Vyjmenuje zásady duševní hygieny, tyto demonstruje na vlastním stylu (strategii) učení	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Psychické procesy osobnosti – učení, paměť, myšlení, představy, fantazie ◆ Psychické vlastnosti osobnosti – schopnosti ◆ Inteligence ◆ Duševní hygiena ◆ Pedagogická psychologie ◆ Psychologie sportu, práce 	PT: OSV – TO poznávání a rozvoj vlastní osobnosti: - test na styly učení (obhajoba vlastní práce)
1.5	žák: ✓ Provede psychologickou analýzu vlastní osobnosti (popíše sám sebe z hlediska temperamentu, charakteru, schopností, studijních návyků, volných vlastností) ✓ Kriticky posoudí své přednosti a nedostatky ✓ Na základě sebehodnocení rozhoduje o své budoucí profesní orientaci	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Psychické procesy osobnosti – volní vlastnosti, motivy a postoje, potřeby ◆ Sebepojetí ◆ Sebehodnocení 	PT: OSV – TO poznávání a rozvoj vlastní osobnosti: - rozbor vlastní osobnosti (obhajoba vlastní práce) diskuse: hodnotová orientace

[...]

Očekávaný výstup RVP	Výstup ŠVP	Učivo ŠVP	Průřezová témata, přesahy, vazby
5.4	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Vysvětlí, jakými způsoby se státy zapojují do mezinárodních vztahů ✓ Posoudí důvody, význam, výhody a nevýhody mezinárodní spolupráce ✓ Charakterizuje účel a náplň činnosti vybraných významných mezinárodních organizací ✓ Zhodnotí aktuální postavení ČR v rámci mezinárodní spolupráce a mezinárodních organizací 	<p>5. MEZINÁRODNÍ VZTAHY – GLOBÁLNÍ SVĚT</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Mezinárodní vztahy ◆ Typy mezinárodní spolupráce: důvody, význam ◆ Významné mezinárodní organizace: jejich účel a náplň činnosti 	<p>PT: VMEGS – TO humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce (projekt Člověk v tísní – dokumenty)</p> <p>práce se zprávami z médií (tisk, internet, TV)</p> <p>vyhledávání informací</p>
5.1	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Posoudí důvody vzniku evropské integrace ✓ Vysvětlí podstatu, význam a cíle EU ✓ Uvede významné mezníky ve vývoji evropské integrace od počátků do současnosti 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Evropská integrace: podstata, význam, vývoj ◆ Evropská unie: podstata, význam, cíle 	<p>PT: VMEGS – TO žijeme v Evropě (vyhledávání informací)</p>
5.2	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Analyzuje strukturu orgánů EU, objasní náplň jejich činnosti ✓ Uvede princip zastoupení jednotlivých států v Radě EU, Evropské komisi, Evropském parlamentu 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Evropská unie: struktura, činnosti orgánů 	<p>PT: VMEGS – TO žijeme v Evropě (diskuse)</p> <p>samostatná práce: vyhledávání informací</p>
5.3	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Zhodnotí klady a zápory členství naší země v EU, svůj názor podpoří příklady ze současnosti 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Evropská unie: instituce a občané členských států 	<p>Samostatná práce: úvaha, diskuse</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vymyslí, jestli a jak se promítá vliv členství naší země v EU do různých oblastí společenského života (př. studijní, pracovní příležitosti, podnikání, nezaměstnanost, kultura, mezilidské vztahy atd.) 		
5.5	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Navrhne situace, v nichž se občan potřebuje obrátit v případě potřeby na instituce českého zastoupení v zahraničí ✓ Určí, která instituce by mu mohla v dané situaci pomoci ✓ Uvede, na které instituce by si měl před odjezdem do zahraničí zjistit kontakty a ověří si jejich přesnou činnost (pojištění, zdravotnická péče, ambasády apod.) 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Instituce: spolupráce a zastoupení ČR v zahraničí 	<p>Samostatná práce: vyhledávání informací (simulace odjezdu do zahraničí)</p>
5.6	<p>žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Objasní pojem globalizace ✓ Posoudí její příčiny a důsledky ✓ Zhodnotí, jak se globalizace projevuje v různých sférách každodenního života ✓ Určí výhody a nevýhody globalizace, vyjádří se k otázce globálních problémů a domýšlí jejich možná řešení nebo zmírnění důsledků 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Globalizace: podstata, projevy, klady a zápory ◆ Globální problémy: příčiny, důsledky 	<p><i>Zeměpis</i> – státy bohatého severu a chudého jihu</p> <p>práce s textem J. Kellera</p>

[...]

Příloha

Přehled číselného značení očekávaných výstupů RVP použitého v tabulkách vzdělávacího obsahu předmětu společenské vědy

1. ČLOVĚK JAKO JEDINEC

Žák:

- 1.1. objasní, proč a jak se lidé odlišují ve svých projevech chování, uvede příklady faktorů, které ovlivňují prožívání, chování a činnost člověka
- 1.2. porovná osobnost v jednotlivých vývojových fázích života, vymezení, co každá etapa přináší do lidského života nového a jaké životní úkoly před člověka staví
- 1.3. vyloží, jak člověk vnímá, prožívá a poznává skutečnost, sebe i druhé lidi a co může jeho vnímání a poznávání ovlivňovat
- 1.4. porovnává různé metody učení a vyhodnocuje jejich účinnost pro své studium s ohledem na vlastní psychické předpoklady, uplatňuje zásady duševní hygieny při práci a učení
- 1.5. využívá získané poznatky při sebepoznávání, poznávání druhých lidí, volbě profesní orientace
- 1.6. uplatňuje vhodné způsoby vyrovnávání se s náročnými životními situacemi

[...]

5. MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT

Žák:

- 5.1. objasní důvody evropské integrace, posoudí její význam pro vývoj Evropy
- 5.2. rozlišuje funkce orgánů EU a uvede příklady jejich činnosti
- 5.3. posoudí vliv začlenění státu do Evropské unie na každodenní život občanů, uvede příklady, jak mohou fyzické a právnické osoby v rámci EU uplatňovat svá práva
- 5.4. uvede příklady činnosti některých významných mezinárodních organizací a vysvětlí, jaký vliv má jejich činnost na chod světového společenství, zhodnotí význam zapojení ČR
- 5.5. uvede příklady institucí, na něž se může obrátit v případě problémů při pobytu v zahraničí
- 5.6. posoudí projevy globalizace, uvede příklady globálních problémů současnosti, analyzuje jejich příčiny a domýšlí jejich možné důsledky

[...]

Integrace očekávaných výstupů Výchovy ke zdraví do předmětu Společenské vědy:

INT(VZ) 3. 1. orientuje se ve své osobnosti, emocích a potřebách

INT(VZ) 4. 3. uvede důsledky porušování paragrafů trestního zákona souvisejících s výrobou a držením návykových látek a s činností pod jejich vlivem, vyvozuje z nich osobní odpovědnost

Komentář

Grafické ztvárnění osnov umožňuje uživateli rychlou orientaci v textu. Ocenění si zaslouží zejména srozumitelná forma vyjádření vazeb školních výstupů (výstupů ŠVP) na očekávané výstupy RVP G, kterým byly pro lepší přehlednost přiděleny kódy. Další předností ukázky je rozpracování dvou očekávaných výstupů vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví ve vzdělávacím obsahu Společenských věd.

Charakteristika vyučovacího předmětu uvádí všechny podstatné informace důležité pro realizaci vyučovacího předmětu. V části věnované uplatňovaným výchovným a vzdělávacím strategiím jsou popsány společné postupy učitelů, které v daném předmětu povedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí u žáků. Výchovné a vzdělávací strategie jsou většinou zpracovány ke každé klíčové kompetenci (výjimkou je spojení kompetence sociální a personální a kompetence občanské) a jsou uvozeny slovem „učitel“. To pomáhá vhodně nasměrovat způsob formulování strategií z pozice učitele.

Očekávané výstupy jsou rozpracovány na úroveň dílčích výstupů. Dílčí výstupy jsou formulovány tak, aby byly hodnotitelné, aby se na jejich základě mohla stanovit přiměřená kritéria hodnocení vzdělávacích výsledků žáka v daném vyučovacím předmětu a aby se v návaznosti na tato kritéria daly vytvořit vhodné evaluační nástroje. Z formulací je zřejmá míra toho, co žák dokáže či ovládá. K rozpracovaným výstupům je vždy přiřazeno učivo, jehož prostřednictvím budou žáci požadovaných výstupů dosahovat. Součástí tabulky je sloupec nazvaný Průřezová témata, přesahy, vazby. V něm škola uvádí další poznámky a informace, které mohou vyučujícím pomoci při přípravě a realizaci výuky. V případě, že se ve vzdělávacím obsahu vyučovacího předmětu realizují průřezová témata, je škola povinna uvést informace o způsobu jejich začlenění. V ukázce jsou uvedeny názvy začleněných průřezových témat a jejich realizovaných tematických okruhů v souladu s RVP G. Jsou zde rovněž uvedeny konkrétní náměty na realizaci průřezového tématu ve výuce.

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu je zpracován v tradičním pojetí, kde jednotlivé tematické okruhy obsahově korespondují s poznatky konkrétních společenskovědních disciplín. Tematické okruhy vymezené v jednotlivých ročnících na sebe zajímavě navazují a vytvářejí logický systém, kde předchozí poznatky připravují půdu pro prezentaci nových poznatků a jejich začlenění do již existujících poznatkových struktur. Propojení jejich obsahu s obsahem průřezových témat výuku oživuje a prohlubuje pochopení klíčových poznatků. Činnosti nabízené žákům vnášejí do výuky praktický aspekt a přibližují jednotlivé společenskovědní disciplíny každodennímu životu.